

Historische analyse

Samenvatting geschiedenis WG-terrein (1634–1994)

Het WG-terrein begon in 1634 als Pesthuis, gebouwd buiten de stad om besmettelijke zieken te isoleren. In 1734 werd het hernoemd tot Buitengasthuis, met slechte omstandigheden en weinig medische vooruitgang tot in de 19e eeuw. Vanaf 1870 verbeterde de zorg, en in 1893 opende het moderne Wilhelmina Gasthuis met paviljoens in een groene, open opzet. Het ziekenhuis groeide en werd in 1925 academisch centrum. Door schaalvergroting werd het terrein in de jaren '70 ongeschikt, en in 1983 sloot het ziekenhuis. In 1984 werd de Stichting Beheer WG-terrein opgericht om het gebied te behouden voor wonen en werken. Dankzij buurtacties, zelfbeheer en financiële steun van Triodosbank werden paviljoens 1 en 2 gekraakt, beheerd en gerenoveerd. Van 1984 tot 1990 pionierden bewoners en bedrijfjes, waarna vanaf 1991 duurzame renovatie begon i.s.m. woningbouwvereniging Het Oosten. In 1994 werd de verbouwing afgerond, waarmee het terrein een nieuwe toekomst kreeg als levendige woon- en werkplek.

Visie op de inrichting van het WG-terrein

Pesthuisperiode (17e–18e eeuw)

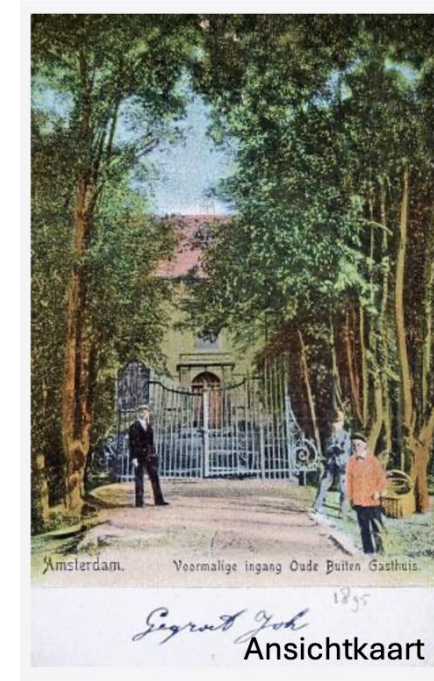
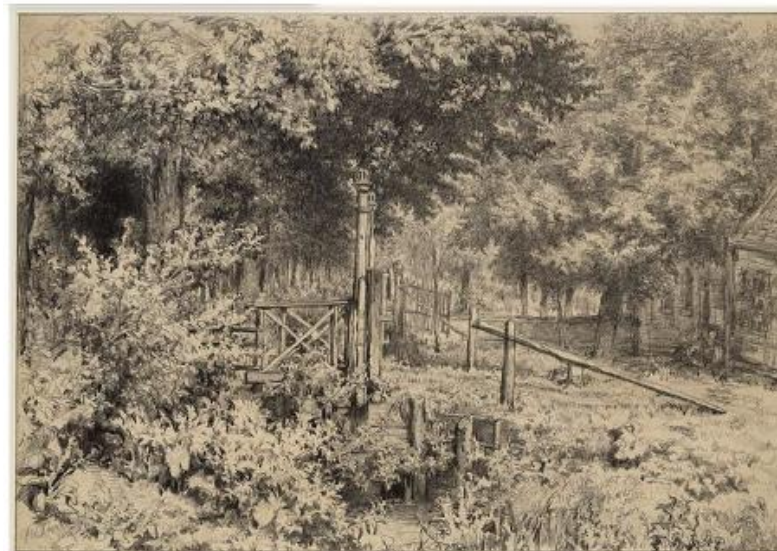
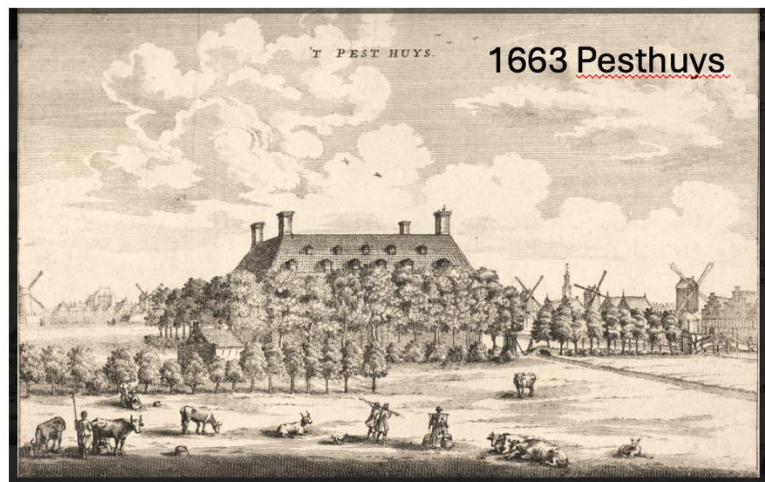
In deze tijd was het terrein een afgezonderd eiland, omringd door een gracht en omzoomd met bomenlanen en sierbeplanting. De inrichting had een dubbel doel: het beheersen van ziekte door isolatie én het bieden van een rustige, natuurlijke omgeving die bijdroeg aan herstel. Frisse lucht, afstand en groen waren sleutelbegrippen.

Wilhelmina Gasthuis (vanaf 1893)

De aanleg van paviljoens in een open, parkachtig landschap weerspiegelde de 19e-eeuwse visie op gezondheid: veel licht, lucht en ruimte. Brede lanen en verzorgde tuinen nodigden uit tot dagelijkse wandelingen en ontspanning. Het terrein kreeg zo het karakter van een 'dorp in de stad'. Het ziekenhuis vormde een enclave in de stad met hekken eromheen en een portier in de poort.

Na 1984

Vanaf 1984 is het beheer van het groen in handen van de gemeente. Er werd gekozen voor onderhoudsvriendelijke vakbeplanting en grote groenvlakken. In de loop der jaren namen betrokken buurtbewoners steeds vaker zelf het initiatief: ze brachten kleur aan in de perken en zorgden voor meer biodiversiteit. Tegelijkertijd groeit de ergernis over de matige kwaliteit van gemeentelijk onderhoud.

WILHELMINA-GA

12-14

WILHELMINA-GAS

ATIEGEBOUW

WILHELMINA-GA

Veelgebruikte bomen en planten bij de pestbestrijding

Bomen

- **Walnoot** – Tegen insecten en zogenaamd luchtzuiverend.
- **Lindebomen** – Vaak geplant langs lanen en ziekenhuizen, vanwege hun geur en symboliek van bescherming.
- **Cipressen** – In Zuid-Europa werden cipressen gezien als heilige bomen met zuiverende kracht.

Kruiden en planten

- **Rozemarijn** – Werd gebrand of als olie gebruikt om de lucht te 'ontsmetten'.
- **Lavendel** – Gebruikt in sachets of aan kleding gespeld om ziekte te weren.
- **Salie** en **tijm** – Werden verbrand of als thee gedronken vanwege hun medicinale werking.
- **Wilde marjolein, engelwortel, absintalsem** – Gezien als planten die slechte dampen konden verdrijven.
- **Kruidnagel, citrusschillen** en **azijn** – Gebruikt in zogenaemde "vier-dievenazijn", die men opsmeerde of inademde om zich tegen besmetting te beschermen.

Rondom het Pesthuis, dat in 1634 op het huidige WG-terrein in Amsterdam werd gebouwd, werden walnootbomen geplant. Deze bomen stonden bekend om hun geurige bladeren, waarvan men geloofde dat ze vliegen en andere insecten konden verdrijven. In de 17e eeuw werd aangenomen dat het verspreiden van "vervuilde lucht" (miasma) ziekten veroorzaakte, en het weren van insecten werd gezien als een manier om besmetting te voorkomen. Bij archeologisch onderzoek tijdens de aanleg van een parkeergarage onder het huidige Huygens College, op de voormalige locatie van het Pesthuis, zijn wortelstokken van eeuwenoude walnootbomen gevonden.

Kunst ooit aanwezig op het WG terrein, nu in AMC

(Foto Amstelveenweb.com - 2016)

Herinneringsbank voor
geneesheer-directeur dr. Jan Kuiper in het AMC

Prinses Wilhelmina

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van het Wilhelmina Gasthuis (1891–1966) schonk het personeel in 1967 een bronzen beeld van de 10-jarige prinses Wilhelmina, gemaakt door beeldhouwer Mari Andriessen. Dit beeld stond op het terrein van het ziekenhuis. Na de sluiting van het Wilhelmina Gasthuis in 1983 werd het beeld tijdelijk opgeslagen en in 1984 herplaatst bij de ingang van de nieuwbouw van het Academisch Medisch Centrum (AMC) in Amsterdam-Zuidoost.

Kunst op het WG-terrein

Hildebrand Lucien (Hildo)
Krop (1884 -1970) was een Nederlandse beeldhouwer. Hij kreeg grote bekendheid als stadsbeeldhouwer van Amsterdam.
Op het WG-terrein zijn vele beelden van hem te vinden, o.a. De 4 pijlers aan de zijkant van het Pathologisch Anatomisch Laboratorium

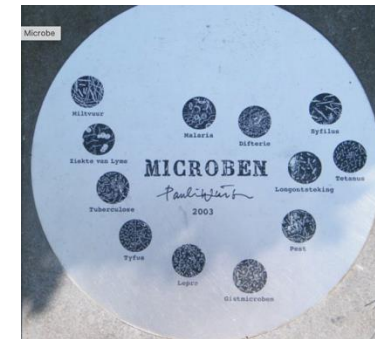
Voor de verpleging
J de Bosch Kemperpad,
Liesbeth Pallesen

Muurschildering
Poortgebouw, Jeanine van Pinxteren

Op het WG plein liggen twaalf hardstenen cirkels van beton waarin celachtige vormen zijn gegraveerd (Pauline Wiertz 2003). Het zijn uitvergrotingen van verschillende ziektevirussen zoals ze er onder de microscoop zouden uitzien. 'Microbe' is de verzamelnaam voor al het leven ter grootte van een bacterie.

Veron Urdarianu
Pesthuislaan

Kunst op het WG-terrein

Op het WG-terrein wonen en werken veel kunstenaars.

Het gebied heeft altijd een eigenzinnige, kunstzinnige sfeer gehad — met een sterke ‘we doen het zelf wel’-mentaliteit.

Bewoners hebben het oude Wilhelmina Gasthuis stap voor stap omgevormd tot wat het nu is: met o.a. het Poortgebouw, Paviljoen 1 en 2, en filmhuis LAB111.

Niet voor niets is ook het KetelhuisWG-project juist hier ontstaan.

Gebruikers WG-terrein willen van het gas af

Duurzaam Het WG-terrein aardgasvrij in 2030. Daar zet een groep bewoners en ondernemers zich voor in. Zij onderzoeken hoe dit het beste kan. “We willen energie besparen en niet langer bijdragen aan de opwarming van de aarde.”

WG KUNST

WG Kunst

WG Kunst is een bekend kunstplatform op het Wg-terrein, gevestigd in een oud paviljoen. Ze organiseren regelmatig exposities, vaak van hedendaagse kunstenaars, en maken gebruik van vitrines in de buitenruimte voor kunstinstallaties (zoals de serie ‘BinnensteBuiten’)

atelier
W **G**

AtelierWG is sinds 1989 gehuisvest in paviljoen 18 en 19 op het WG-terrein in Amsterdam met in totaal 120 kunstenaarsateliers. De deuren van de ateliers staan geregeld open voor belangstellenden tijdens individuele workshops en open atelier routes. Sinds 2006 is de centrale expositie ruimte [puntWG](#) in gebruik genomen en sinds 2015 de artist-in-residence [airWG opgericht](#).

Conclusie

De huidige en toekomstige inrichting van het WG-terrein kan voortbouwen op drie historische lagen: het Pesthuis/Buitengasthuis, het Wilhelminagasthuis en de ontwikkelingen sinds 1984, waaronder de renovatie van de oude paviljoens en de herinrichting van het terrein. Op basis van de historische analyse volgen de volgende aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling:

- **Behoud het ‘eilandgevoel’**
Versterk de karakteristieke afbakening van het terrein met boomranden, waterstructuren en een fijnmazig netwerk van paden. Gebruik het groen om rust te brengen en de drukte van de stad te verzachten, maar zorg ook voor een open, uitnodigende uitstraling naar de buurt.
- **Respecteer erfgoed en sfeer**
Herstel of benadruk historische zichtlijnen, zoals de oude oprijlaan, en behoud waardevolle bomenrijen en paviljoens. Deze elementen geven het terrein zijn unieke identiteit en historische diepgang.
- **Parklandschap met ecologische waarde**
Ontwikkel het terrein als biodiverse en klimaatbestendige tuin, op basis van ecologische principes. Denk aan regenwateropvang, gebruik van inheemse plantensoorten en ruimte voor zowel mens als dier.
- **Ruimte voor mens en gemeenschap**
Laat de oorspronkelijke functie van het terrein als plek voor zorg, rust en herstel doorwerken in een hedendaagse inrichting. Creëer ruimte voor ontmoeting, ontspanning en welzijn — een stedelijk ‘zorglandschap’ dat aansluit bij de behoeften van de buurt.
- **Gebruik de ‘kunstzinnige en eigenzinnige’ inbreng van bewoners en kunstenaar**

Samenvattend:

Het WG-terrein heeft alles in zich om uit te groeien tot een groene erfgoedplek

een plek waar geschiedenis, natuur en sociale betrokkenheid samenkomen in een parkachtige, duurzame omgeving.

Een oase van rust, met respect voor het verleden én aandacht voor de toekomst.

Actieve betrokkenheid van bewoners en kunstenaars is daarbij onmisbaar.